

Хаюк М. О.

магістр публічного управління,
аспірант кафедри права та публічного управління
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

ОХОРОНА І БЕЗПЕКА ПРАЦІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Якщо говорити про охорону і безпеку праці як предмету наукових досліджень, то термін «охорона праці» залежно від контексту означає: а) принцип трудового права, або право працівника на безпечні умови праці; б) правовий інститут трудового права тощо. Отже, праця сьогодні є цілеспрямованою діяльністю людини, що орієнтована на створення за допомогою знарядь виробництва матеріальних і духовних цінностей, необхідних для життя людей [2].

Щодо терміну «безпека праці» то він визначає умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Саме безпека праці в Україні підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій, а також регулюється нормативними документами, які об'єднані в Систему Стандартів Безпеки Праці (ССБП). Їх класифікація поширюється на всі основні види праці.

Головні причини, які найчастіше призводять до нещасних випадків (а це майже у 78%), експерти називають: порушення трудової і виробничої дисципліни, технологічного процесу, правил дорожнього руху, вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів та ін. Це так звані організаційні причини за якими йдуть: незадовільний стан виробничих об'єктів, транспорту і засобів виробництва.

Сьогодні в умовах сучасного виробництва забезпечення охорони і безпеки праці є сферою людської діяльності, цілісною системою правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів [1].

Серед науковців існують різні погляди на сутність охорони і безпеки праці. Так, А. Лозовой розглядає її як багаторівневу систему заходів стосовно створення здорових і безпечних умов трудової діяльності, що здійснюються державними органами, органами місцевого самоврядування, роботодавцями й безпосередньо самими виконавцями. Автор наголошує, що охорону і безпеку праці потрібно розглядати у багатьох аспектах: медичному, технічному, соціальному, економічному і, звичайно, в правовому аспекті, який складає правову охорону праці [2].

О. Обушенко вважає, що охорона і безпека праці є історично обумовленою системою соціальних норм та заходів, що виражають інтереси суспільства й держави та направлені на забезпечення безпечних умов праці, здоров'я та життя трудящих безпосередньо у процесі їх виробничої діяльності [3].

Саме ст. 1 Закону України «Про охорону праці» дає нам визначення, що охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [4].

Отже, з вищезазначеного бачимо, що охорона праці – це складна система правових, соціально-економічних, культурно-політичних, екологічних, наукових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, які реалізуються спеціально уповноваженими юридичними та фізичними особами для забезпечення належних умов праці з метою запобігання загрози життю та здоров'ю працівника у процесі виконання ним трудової діяльності, а також збереження та сприяння підвищенню його працездатності [6].

Охорона і безпека праці науковцями розглядається як у широкому так і в вузькому розумінні. У широкому значенні – це сукупність всіх норм трудового права, оскільки кожна з них спрямована на захист життя і здоров'я працівників. У надширокому розумінні охорону і безпеку праці формують норми, що належать до різних галузей вітчизняного права і виходять за межі трудового права, але за своїм призначенням безпосередньо спрямовані на забезпечення безпечних і здорових умов праці та нагляд і контроль у цій сфері [5].

У вузькому значенні – це конкретний правовий інститут трудового права, що об'єднує норми, безпосередньо спрямовані на певне забезпечення умов праці, які є безпечними для життя і здоров'я працівників. Саме норми цього інституту покладають на роботодавця певний комплекс конкретних обов'язків, виконання яких має забезпечити охорону і безпеку праці, збереження здоров'я, працездатності і життя людини в процесі реалізації її здатності до праці з метою покращення умов праці [7, с. 593].

Список літератури

1. Безпека праці - показник якості життя суспільства URL: <https://ubr.ua/leisure/health/bezpeka-prac-pokaznik>

2. Лозовой А. І. Інститут охорони праці в нормах національного та міжнародного законодавства / Актуальні проблеми права: теорія і практика. Київ. 2011. – № 19. 349 с.

3. Обушенко О. М. Співвідношення інституту охорони праці з іншими інститутами трудового права України / Публічне право. 2013. № 2 (10). 233 с.

4. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.

5. Прокопенко В. І. Трудове право України: підручник / 2-ге вид. Харків: Консум, 2000. 359 с.

6. Бек У. П. Правове регулювання охорони праці в Україні: теоретичний аспект: автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2013. 18 с.

7. Прилипко С. М. Трудове право України: підручник. 2-ге вид., переробл. і доп. Харків: ФІНН, 2009. 728 с.